

Strategizing University Development as a Factor in Forming Productive Forces and Strengthening the Regional Economy of Ukraine

UDC: 330.341:378.11:316.4

DOI: <https://doi.org/10.15421/172599>

JEL Classification: I 28; I 31; L20; M31; O29; O33; R58.

Gulyaev VitaliyDr.Sc., Full Prof., Rector, <https://orcid.org/0000-0002-4991-6250>, vgulyaev@dnepro.net**Sorokina Ludmyla**Ph.D., Assoc. Prof., Academic Secretary, <https://orcid.org/0000-0003-4875-2896>, sludmila1906@gmail.com**Tkachenko Irina**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-5425-5330>, tkachenko2006@ua.fm*Dniprovsky State Technical University (Kamianske, Ukraine)*

Abstract.

The article examines university strategizing as a decisive factor in shaping productive forces and strengthening the regional economy of Ukraine. It analyzes the interconnections between educational, scientific, and innovative activities of the university and regional economic development, highlighting their synergistic role in human capital accumulation and technological modernization.

Particular attention is paid to the wartime challenges faced by Ukrainian universities, such as relocation of academic staff and students, damage to infrastructure, and the need to maintain educational continuity and psychological resilience. The research identifies significant gaps in the comprehensive understanding of how universities contribute to the formation of productive forces under conditions of socio-economic instability and post-war reconstruction. It outlines key strategic priorities – modernization of curricula, development of applied and interdisciplinary research, creation of innovation ecosystems, and establishment of partnerships with industry, business, and international organizations.

The integration of crisis management principles, adaptive governance, and digital analytics into strategic planning is also emphasized as an essential element of institutional resilience. The article argues that universities, acting as regional knowledge and innovation hubs, serve not only as drivers of economic recovery but also as agents of social cohesion, sustainable development, and regional identity. The findings demonstrate that effective strategic management of university potential ensures institutional sustainability, promotes regional competitiveness, and enhances national resilience in the post-war context. This study contributes to the academic discourse on higher education policy, regional development, and the evolving role of universities in rebuilding and transforming productive systems, offering a conceptual framework for future research and practical implementation in the context of Ukraine's recovery and integration into the European educational and innovation space.

Keywords: strategic management, region, human resource potential, educational-scientific-innovative activities, competitiveness, sustainable development

Стратегування розвитку університету як чинник формування продуктивних сил і зміцнення регіональної економіки України

Гуляєв Віталій, Сорокіна Людміла, Ткаченко Іріна*Дніпровський державний технічний університет (Кам'янське, Україна)*

Анотація.

Стаття присвячена дослідженню процесу стратегування розвитку університету як багатовимірного чинника формування продуктивних сил, накопичення людського капіталу та зміцнення регіональної економіки України. На матеріалі прикладного аналізу розкриваються теоретико-методологічні підходи до розробки стратегій університетського розвитку в умовах воєнного стану і трансформаційного тиску, а також практичні механізми їхньої реалізації. В роботі оцінено взаємозв'язки між освітньою, науково-дослідною, інноваційною та підприємницькою діяльністю університету, які забезпечують генерацію знань, технологій та компетентностей, необхідних для відновлення та модернізації регіональної економіки.

Проведено системний аналіз внутрішніх ресурсів закладу (кадровий потенціал, інфраструктура, дослідницькі потужності, цифрові платформи) та зовнішніх чинників (потреби локального ринку праці, промислова база, державні політики, безпекові ризики).

Особлива увага приділена впливу воєнного стану: релокації кадрів і студентів, ризикам руйнування матеріальної бази, обмеженням фінансування та необхідності забезпечення інформаційної, психологічної й операційної стійкості. У роботі виокремлено ключові напрями формування продуктивних сил через модернізацію освітніх програм, розвиток прикладних науково-інноваційних проєктів, технологічні кластери й партнерство з промисловими підприємствами.

Окреслено інструменти підвищення регіональної ролі університету: участь у проєктах відбудови, створення стартап-інкубаторів, підготовка робочих кадрів для критичних секторів економіки. Практичне значення дослідження полягає у формулюванні рекомендацій щодо інтеграції стратегічних цілей університету з регіональними планами розвитку, впровадженні КРІ-системи моніторингу реалізації стратегії та механізмів диверсифікації фінансування. Автори доводять, що системне стратегування університету, орієнтоване на інновації та соціальну відповідальність, сприяє не лише підвищенню якості освіти й наукової діяльності, а й створенню сталих соціально-економічних ефектів у регіоні в післявоєнний період.

Ключові слова: стратегічне управління, регіон, кадровий потенціал, освітня-наукова-інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, сталий розвиток

Стаття надійшла / Article arrived: 12.09.2025

Схвалено до друку / Accepted: 14.10.2025

Вступ.

Постановка проблеми. Розвиток університетів у сучасних умовах України набуває стратегічного значення не лише для системи вищої освіти, а й для формування продуктивних сил та зміцнення регіональної економіки. Особливо це актуально в умовах воєнного стану, коли університети виступають центрами інтелектуального потенціалу, інновацій та соціальної стабільності. Високоякісна освіта, підготовка фахівців і науково-дослідна діяльність забезпечують не лише внутрішній розвиток академічної спільноти, а й створюють основу для відновлення та модернізації промисловості, енергетики, інформаційних технологій та інших ключових секторів регіональної економіки.

Стратегування розвитку університету, як процес цілеспрямованого формування місії, цілей та пріоритетів, є інструментом інтеграції освітньої, наукової та інноваційної діяльності з потребами ринку праці та соціально-економічними викликами. Через активну взаємодію з промисловими підприємствами, бізнесом, міжнародними партнерами та місцевими громадами університет формує людський капітал, який безпосередньо впливає на продуктивні сили та економічну стійкість регіону.

Таким чином, дослідження стратегування розвитку університету має подвійний науково-практичний аспект: воно дозволяє оцінити внутрішній потенціал закладу, а водночас визначити його роль як чинника регіонального розвитку та відбудови економіки України. Актуальність теми зумовлена потребою забезпечення взаємозв'язку між освітньою політикою, науково-інноваційною діяльністю та соціально-економічним розвитком, що є ключовим для формування ефективної системи управління людським капіталом та ресурсами на національному й регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розвиток університетів як стратегічних інститутів у контексті формування продуктивних сил та зміцнення регіональної економіки України є предметом активних наукових досліджень. В публікаціях вітчизняних дослідників висвітлюється роль університетів як драйверів регіонального розвитку, важливість інтеграції університетів у стратегії регіонального розвитку. В той же час дослідники зазначають відсутність комплексної системи стратегічного планування та необхідність її вдосконалення, в їх доробках розглядається потенціал модернізації системи державного стратегічного планування в Україні через імплементацію інтегрованої системи стратегічного планування.

Дослідження показують, що університети виконують роль «третьох місій», сприяючи економічному та соціальному розвитку регіонів через використання академічних розробок для вирішення нагальних соціальних проблем, а також

шляхом трансферу технологій як на волонтерських засадах, так і шляхом комерціалізації через співпрацю з бізнесом, владою та громадою для створення соціальних інновацій. Так, у статті О. Бородієнко та співавторів розглядається роль університетів як кластерів регіонального соціально-економічного розвитку, зокрема в умовах війни та післявоєнного відновлення (Borodiyenko et al., 2023).

Питанням стратегічного планування на регіональному рівні присвячені дослідження В. Бондарук та І. Комаровського, які аналізують концепцію «точок зростання» на регіональному рівні як основу стратегічного планування місцевого розвитку (Бондарук, 2021). Це дослідження підкреслює важливість інтеграції університетів у стратегії регіонального розвитку.

У статті Войтик О. та Мазій Н., опублікованій на платформі ResearchGate, розглядаються проблеми стратегічного планування регіонального розвитку в Україні, зокрема відсутність комплексної системи стратегічного планування та необхідність її вдосконалення (Войтик & Мазій, 2023). Дослідження Дерій Ж. присвячено дослідженню потенціалу університетів як рушіїв інноваційної модернізації у процесі військової відбудови та сталого розвитку громад в Україні (Дерій, 2025). У дослідженні С. О. Кравченка та співавторів розглядається потенціал модернізації системи державного стратегічного планування в Україні, зокрема формування інтегрованої системи стратегічного планування, що включає національний, регіональний та секторний рівні (Кравченко et al., 2021).

У статті, опублікованій на платформі ResearchGate, аналізуються соціально-економічні аспекти розвитку університетської освіти в Західній Україні, зокрема роль університетів у розвитку регіональної економіки та соціальної інфраструктури (Барановський & Бородієнко, 2024).

Загалом дослідниками обговорюються пріоритетні напрями політики підтримки сектора науки та інновацій в Україні, зокрема розвиток людського капіталу, міжнародну співпрацю та регіональні інновації як драйвери економічного відновлення (Большая et al., 2024).

Попри наявні дослідження в галузі вищої освіти, регіонального розвитку та економіки знань, залишається недостатньо вивченим комплексний взаємозв'язок між стратегічним плануванням університетів та їхнім внеском у розвиток продуктивних сил регіонів. Вказані аспекти залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі, що підкреслює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження визначити роль стратегування розвитку університету у формуванні продуктивних сил та зміцненні регіональної економіки України, а також окреслити ключові механізми взаємодії

освітньої, наукової та інноваційної діяльності університету з економічним розвитком регіону.

Виклад основного матеріалу.

Як уже зазначалося, залишається недостатньо вивченими комплексний взаємозв'язок між стратегічним плануванням університетів, їхнім внеском у розвиток продуктивних сил регіонів та досягнення синергетичного ефекту від інтеграції стратегування університетів та регіонального розвитку. Особливо актуальними є такі питання представлені на рисунку 1.

Враховуючи виявлені прогалини у дослідженнях стратегування розвитку університетів, постає необхідність формування комплексних підходів до інтеграції освітньої, наукової та інноваційної діяльності у контексті зміцнення регіональної економіки. Ефективне стратегування має ґрунтуватися на поєднанні академічного потенціалу, підприємницьких ініціатив і регіональних потреб, що сприятиме відновленню продуктивних сил України. У цьому контексті особливої ваги набуває переосмислення місії освіти як чинника сталого розвитку держави та суспільства.

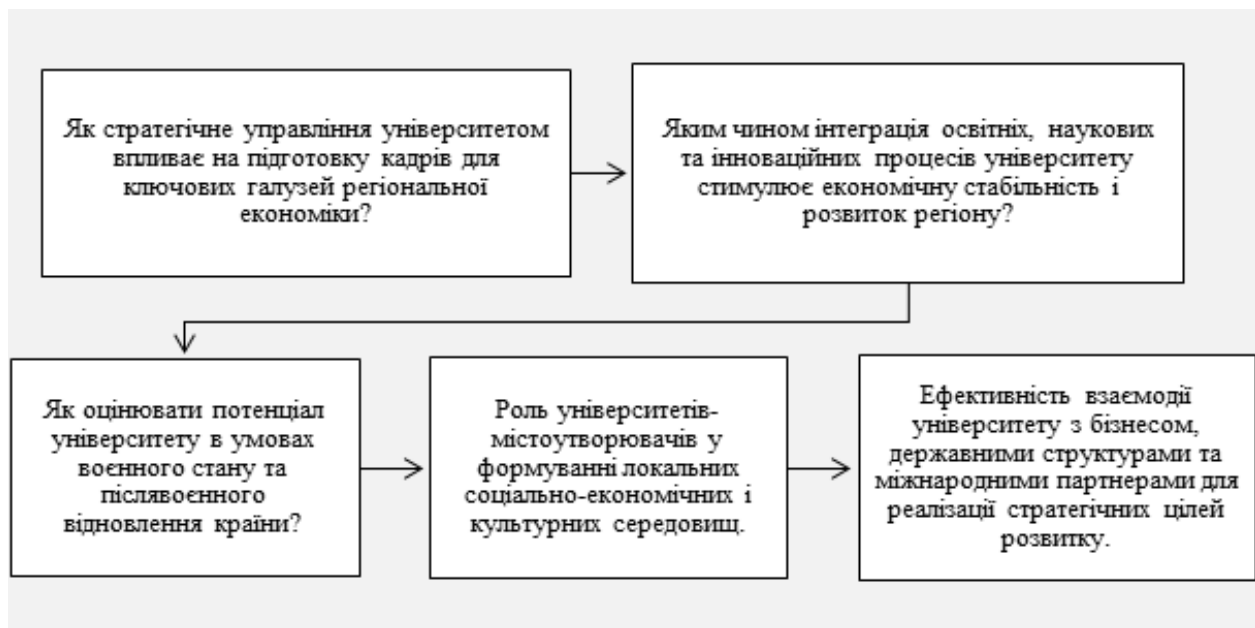

Рис. 1. Ключові аспекти взаємозв'язку стратегування університетів та регіональної економіки

Місія освіти – це комплексний процес, спрямований на становлення компетентної, відповідальної та соціально активної особистості. У часи воєнних випробувань роль освіти набуває стратегічного значення, адже саме вона формує людський потенціал, необхідний для відновлення та процвітання України у післявоєнному майбутньому.

Стратегування освітньої діяльності виступає ключовим інструментом реалізації цієї місії. Це системний процес, що охоплює постановку довгострокових цілей, розробку плану дій для їх

досягнення, створення механізмів моніторингу та оцінки результатів. Університетське стратегування дає змогу визначити пріоритети розвитку, оптимізувати використання ресурсів, адаптувати освітні програми до сучасних викликів, потреб ринку праці й регіонального відновлення. Саме через стратегічне управління освіта стає дієвим чинником зміцнення продуктивних сил, формування людського капіталу та підвищення економічної стійкості регіонів України.

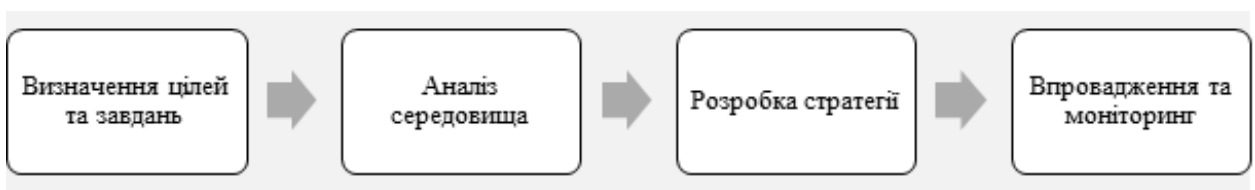

Рис. 2. Ключові етапи процесу стратегування університетів

Основні етапи цього процесу охоплюють:

1. Визначення цілей та завдань – постановка стратегічних пріоритетів на довгострокову перспективу, зокрема підвищення якості навчання, розширення контингенту студентів та розвиток нових освітніх напрямів. Особлива увага приділяється узгодженню цілей університету з регіональними стратегічними завданнями, що є критично важливим для містоутворюючих закладів як от Дніпровський державний технічний університет – один з семи таких закладів освіти.

2. Аналіз освітнього середовища – оцінка зовнішніх факторів (зміни законодавства, ринкові тенденції праці, демографічні зміни) та внутрішніх ресурсів (кадровий потенціал, матеріально-технічна база, фінансові можливості), зокрема у контексті потреб регіональної економіки.

3. Розробка стратегії – формування комплексу заходів, програм та механізмів, спрямованих на досягнення визначених цілей, що гармонізуються із пріоритетами регіонального розвитку.

4. Впровадження та моніторинг – реалізація стратегічних дій через програми й проекти з постійним відстеженням результатів, оцінкою ефективності та коригуванням заходів за потреби, з акцентом на підтримку регіональної економіки та соціальної стабільності.

У сучасних умовах стратегування забезпечує узгодження місії університету з потребами суспільства, сприяє ефективному використанню ресурсів, модернізації освітніх програм відповідно до викликів часу та підвищує спроможність університетів бути активними учасниками соціально-економічного розвитку регіону.

Університети є ключовими центрами формування продуктивних сил, оскільки саме вони забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів, розвиток наукових досліджень і впровадження інновацій у виробництво. Стратегічне управління їхнім розвитком виходить за межі суто освітньої місії – воно впливає на структуру зайнятості, технологічну модернізацію промисловості, підвищення конкурентоспроможності підприємств і соціально-економічну стійкість регіонів.

Ефективне стратегування університету сприяє створенню регіональних кластерів знань, посиленню співпраці між бізнесом, органами влади та освітніми інституціями, що в комплексі забезпечує зростання продуктивних сил і формує базу для відновлення та розвитку економіки України (Ткаченко, Гуляєв & Сорокіна, 2025).

Стратегування в умовах війни набуває адаптивного та кризового характеру, поєднуючи вирішення нагальних проблем із забезпеченням умов для майбутнього розвитку та підтримки конкурентоспроможності української освіти на міжнародному рівні (рис.3).

Для університетів, що виконують роль містоутворюючих, стратегічне планування має додатковий вимір – узгодження освітніх цілей із регіональними потребами та економічними викликами.

Адаптаційні стратегії освітньої діяльності у воєнний період спрямовані на збереження безперервності навчального процесу, гарантування безпеки учасників освітнього процесу, підтримку якості навчання та сприяння соціально-економічній стабільності регіону. Ефективність роботи закладів освіти в таких умовах неможлива без спеціально розроблених стратегій, що враховують як оперативні потреби, так і довгострокові перспективи розвитку та відновлення системи освіти.

Ключові напрями включають:

1. Забезпечення фізичної безпеки студентів і працівників, що передбачає облаштування укриттів, розробку планів евакуації, організацію систем оповіщення та комунікацій, проведення регулярних інструктажів і тренувань, а також взаємодію з місцевими органами влади, службами цивільного захисту та підприємствами регіону.

2. Гнучка організація навчального процесу, яка дозволяє оперативно змінювати формат роботи (очне, дистанційне або змішане навчання) залежно від безпекової ситуації та регіональних потреб. Використання асинхронних і синхронних форм навчання, резервних навчальних планів і цифрових платформ забезпечує збереження навчальних матеріалів, проведення онлайн-занять та ефективний зворотний зв'язок.

3. Взаємодія з регіоном, що передбачає підготовку фахівців відповідно до економічних та соціальних потреб області, участь у відновлювальних проєктах, підтримку локальної інфраструктури та співпрацю з підприємствами та громадами.

Отже, узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що стратегування розвитку університету в умовах воєнних і післявоєнних викликів потребує комплексного підходу, який поєднує інституційну стійкість, адаптацію освітнього процесу до регіональних потреб і активну участь у формуванні продуктивних сил регіону.

Висновки.

У ході дослідження обґрунтовано, що стратегічний розвиток університетів у сучасних умовах війни є ключовим інструментом не лише для забезпечення стійкості системи вищої освіти, а й для формування продуктивних сил та підтримки регіональної економіки. Стратегування освітньої діяльності має базуватися на принципах адаптивності, гнучкості, інноваційності та партнерської взаємодії з регіональними суб'єктами економіки.

В умовах воєнних ризиків університети виступають осередками соціальної стабільності, генераторами знань та майданчиками для реалізації

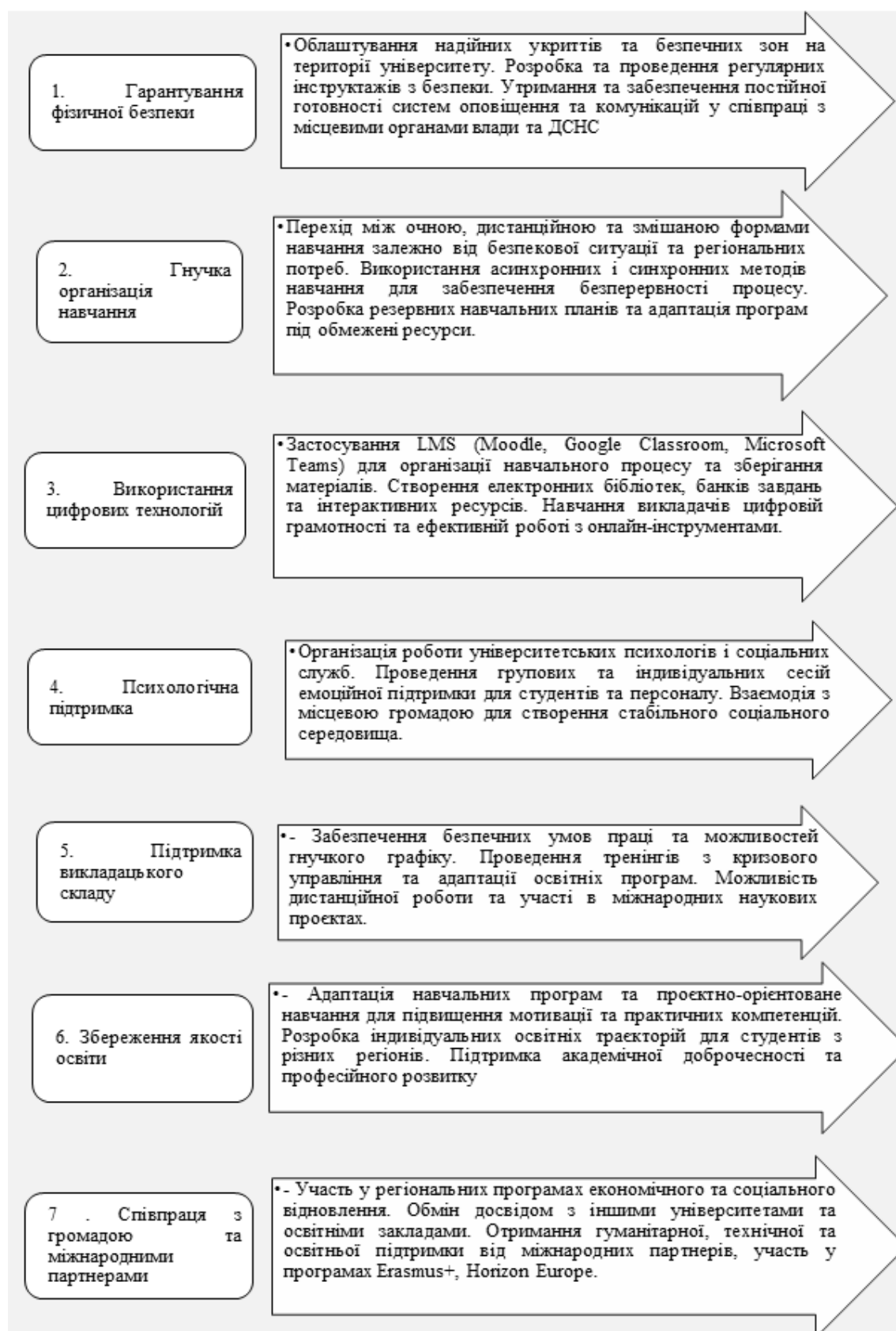

Рис. 3. Компоненти адаптивного стратегування освітньої діяльності в умовах війни

проектів відновлення. Ефективне стратегічне управління дозволяє не лише зберігати освітній потенціал, а й спрямовувати його на розвиток людського капіталу, створення нових компетенцій та технологічних можливостей.

Визначено, що інтеграція університетських стратегічних цілей із регіональними програмами розвитку створює умови для зміцнення економічної синергії та збалансованого просторового зростання. Особливої ваги набуває поєднання освітніх, наукових і виробничих процесів, що сприяє інноваційному оновленню підприємств, підвищенню якості робочої сили та зростанню конкурентоспроможності регіонів.

Університети, особливо містоутворюючі, мають потенціал виступати центрами відновлення промислового потенціалу, соціальної згуртованості та розвитку локальних спільнот. Так, Дніпровський державний технічний університет, як містоутворюючий заклад освіти, відіграє провідну роль у соціально-економічному розвитку Кам'янського регіону. Його діяльність виходить за межі академічної функції, перетворюючись на чинник стабілізації ринку праці, розвитку інновацій,

підготовки кадрів для промисловості та підвищення соціальної згуртованості громади.

У контексті післявоєнної відбудови стратегічна роль університетів полягає у підготовці фахівців нової генерації, спроможних забезпечити трансформацію економіки на засадах сталого розвитку, інклюзивності та цифрової відкритості. Реалізація інноваційних стратегій у сфері освіти та науки вимагає системної підтримки держави, ефективного використання міжнародних партнерств і збереження кадрового потенціалу. Результати дослідження підтверджують, що стратегічне управління університетом має розглядатися як складова національної політики регіонального розвитку, здатна забезпечити інтеграцію освіти, науки, бізнесу та громади у спільний простір відновлення та зростання.

Розвиток продуктивних сил регіону нерозривно пов'язаний із потенціалом університету. Через освітні програми, наукові дослідження та інноваційні проекти університет формує людський капітал, що стає основою відновлення промислового потенціалу, зростання інвестиційної привабливості та створення нових робочих місць.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Барановський, М., & Бородієнко, О. (2024). Розвиток університетської освіти у західній Україні: соціальні та економічні аспекти *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2(55), 559-568. <https://surl.li/wjkbfi>
- Большая, О., Бабенко, І., Іщенко, І., Школяр, С., & Харченко, Н. (2024). Пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Сталий розвиток економіки*, 3(50), 496-501. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-74>
- Бондарук, Т. (2021). Точки зростання та їх роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку територій. *Економіка та суспільство*, (28). 28-46. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/532>.
- Бородієнко О., Малихіна Я., Сприндис С., Каменська І., Бокшиц О. Університети як осередки регіонального соціально-економічного розвитку: прогресивні ідеї Європейського досвіду. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики том 3 (50) 2023*. 447-456. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd>.
- Войтик, О., & Мазій, Н. (2023). Проблеми та перспективи стратегічного планування регіонального розвитку. <https://surl.li/iwydx>
- Гуляєв В. М., & Ткаченко І. П. (2025). Стратегії сталого розвитку закладів вищої освіти: імплементація та адаптивність в умовах воєнного стану. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. Науковий журнал. Кам'янське: Дніпровський державний технічний університет*, 1(10). <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/332420>.
- Дерій, Ж. (2025). Роль університетських наукових та інноваційних екосистем у відновленні та сталому розвитку громад. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2(42), 9-22. <https://surl.li/ptnyko>
- Кравченко С. О., Євмешкіна О. Л., Горник В. І., & Карлова В. В. (2021). Великих К. О. Напрямки модернізації системи державного стратегічного планування в Україні. 28(4), 2021.133-146. <https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprtu-4-2021-r/napryamki-modernizatsiyi-sistemi-derzhavnogo-strategichnogo-planuvannya-v-ukrayini>.
- Ткаченко І. П., Гуляєв В. М., & Сорокіна Л. М. (2025). Стратегування освітньої діяльності в умовах війни: виклики, адаптація, перспективи. *Україна у світовому гуманітарному дискурсі: сучасні тренди та виклики: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс»*, 29 - 41. <https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/mon202508.pdf>

REFERENCES

- Baranovs'kyi, M., & Borodiyenko, O. (2024). Rozvytok universytet-s'koyi osvity u zakhidniy Ukraini: sotsial'ni ta ekonomichni aspekty [Development of university education in Western Ukraine: Social and economic aspects]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky*. 2(55), 559-568. <https://surl.li/wjkbfi>
- Bol'shaya, O., Babenko, I., Ishchenko, I., Shkolyar, S., & Kharchenko, N. (2024). Prioryteni napryamy rozvytku innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukraini. [Priority directions for the development of innovation activity in Ukraine]. *Staliy rozvytok ekonomiky*, 3(50), 496-501. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-50-74>
- Bondaruk, T. (2021). Tochky zrostannya ta yikh rol' u zabezpechenni stiykoho ekonomichnoho rozvytku terytoriy. [Growth points and their role in ensuring sustainable economic development of territories]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, (28). 2021. 28-46. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/532>
- Borodiyenko O., Malykhina YA., Spryndys S., Kamens'ka I., & Bokshyts O. (2023). Universytety yak osередky rehional'noho sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku: prohresyyni ideyi Yevropeys'koho dosvidu. [Universities as centers of regional

- socio-economic development: Progressive ideas of European experience.]. *Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky*, 3(50), 447-456. <https://fkd.net.ua/index.php/fkd>.
- Deriy, Z. H. (2025). Rol' universytet-s'kykh naukovykh ta innovatsiynykh ekosystem u vidnovlenni ta stalomu rozvytku hromad. [The role of university scientific and innovation ecosystems in community recovery and sustainable development.]. *Problemy ta perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, 2(42), 9-22. <https://surl.li/ptnyko>
- Hulyayev V. M., & Tkachenko I. P. (2025). Stratehiyi staloho rozvytku zakladiv vyshchoyi osvity: implementatsiya ta adaptivnist' v umovakh voyennoho stanu [Strategies for sustainable development of higher education institutions: Implementation and adaptability under martial law]. *Ekonomichnyy visnyk Dniprovs'koho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Naukovyy zhurnal*. Kam'yans'ke: Dniprovs'kyi derzhavnyi tekhnichnyi universytet, 1(10). <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/332420>
- Kravchenko S.O., Yevmeshkina O.L., Hornyk V.I., Karlova V.V., & Velykykh K. O. (2021) Napryamky modernizatsiyi systemy derzhavnoho stratehichnoho planuvannya v Ukraini. [Directions for modernizing the system of state strategic planning in Ukraine.]. *Visnyk NAPrNU*, 28(4), 133-146. <https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprn-4-2021-r/napryamki-modernizatsiyi-sistemi-derzhavnogo-strategichnogo-planuvannya-v-ukrayini>.
- Tkachenko I.P., Hulyayev V.M., & Sorokina L. M. (2025). Stratehuvannya osvith'oyi diyal'nosti v umovakh viyny: vyklyky, adaptatsiya, perspektyvy. [Strategizing educational activity under wartime conditions: Challenges, adaptation, and prospects.]. *Ukrayina u svitovomu humanitarnomu dyskursi: suchasni trendy ta vyklyky: kol. monohr*. Kharkiv: S·H NTM «Novyy kurs», 29 - 41. <https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/mon202508.pdf>
- Voytyk, O., & Mazi, N. (2023). Problemy ta perspektyvy stratehichnoho planuvannya rehional'noho rozvytku. [Problems and prospects of strategic planning of regional development.]. <https://surl.li/iwydx>

Trends in Sports Development in the Context of Youth and Sports Policy of the Republic of Azerbaijan

UDC: 323.2:796

DOI: <https://doi.org/10.15421/172600>**Yusifli Khalil****Ph.D., Doctoral Student, <https://orcid.org/0009-0008-4195-4800>, yusifli.khalil1@gmail.com****Ganja State University (Ganja, Azerbaijan)**

Abstract.

In the modern era, youth, as a special socio-demographic group, play an important role in the material and spiritual progress of the country. They are regarded by society as the main driving force in the implementation of social changes, economic development, and technological innovations. The development of youth, however, depends on the policy pursued by the state. In many countries, this policy is called state youth policy.

The article analyzes the trends of sports development in the context of the youth and sports policy of the Republic of Azerbaijan. In modern civil states, the development of sports is aligned with youth policy, one of the main directions of social policy, and is included in the overall state strategy, being recognized as one of its priority directions.

The aim of this article is to analyze, from a political science perspective, the directions and prospects of sports development within the framework of youth and sports policy implemented in the Republic of Azerbaijan, while also identifying existing strengths and weaknesses and assessing the impact of youth and sports policy.

The study examines the impact of the state youth policy implemented by the National Leader Heydar Aliyev and President Ilham Aliyev on the development of physical education and sports, its legal and regulatory framework, material and technical base, as well as the development of professional and mass sports.

The article also identifies the main development trends, positive and negative aspects. As a result, it has been determined that the development of sports is not only an indicator of the effectiveness of the state's youth policy but also has a significant impact on enhancing the country's international reputation, promoting national values, and fostering public health.

Keywords: Youth, Olympic Movement, Professional Sports, Mass Sports, Legal and Regulatory Framework

Тенденції розвитку спорту в контексті політики щодо молоді та спорту республіки Азербайджан

Юсіфлі Халіл**Гянджинський державний університет (Гянджа, Азербайджан)**

Анотація.

У сучасну епоху молодь, як особлива соціально-демографічна група, відіграє важливу роль у матеріальному і духовному прогресі країни. Вони розглядаються суспільством як головна рушійна сила у впровадженні соціальних змін, економічному розвитку, технологічних інноваціях. Розвиток молоді, однак, залежить від політики, яку проводить держава. У багатьох країнах така політика називається державною молодіжною політикою.

У статті проаналізовано тенденції розвитку спорту в контексті молодіжної та спортивної політики Азербайджанської Республіки. У сучасних громадянських державах розвиток спорту узгоджується з молодіжною політикою, одним з основних напрямків соціальної політики, і входить в загальну державну стратегію, визнаючись одним з її пріоритетних напрямків.

Метою даної статті є аналіз з політологічної точки зору напрямів і перспектив розвитку спорту в рамках молодіжної та спортивної політики, що реалізується в Азербайджанській Республіці, а також виявлення існуючих сильних і слабких сторін та оцінка впливу молодіжної та спортивної політики.

У дослідженні розглядається вплив державної молодіжної політики, що реалізується Національним лідером Гейдаром Алієвим та Президентом Ільхамом Алієвим, на розвиток фізичної культури та спорту, її нормативно-правову базу, матеріально-технічну базу, а також розвиток професійного та масового спорту.

Також визначено основні тенденції розвитку, позитивні та негативні аспекти. У результаті визначено, що розвиток спорту є не лише показником ефективності молодіжної політики держави, а й має значний вплив на підвищення міжнародної репутації країни, утвердження національних цінностей та зміцнення здоров'я населення.

Ключові слова: молодь, олімпійський рух, професійний спорт, масовий спорт, правова та нормативна база

Introduction.

In the modern era, youth, as a special socio-demographic group, play an important role in the material and spiritual progress of the country. They are regarded by society as the main driving force in the implementation of social changes, economic development, and technological innovations. The development of youth, however, depends on the policy pursued by the state. In many countries, this policy is called state youth policy.

According to data as of April 2014, 122 out of 198 countries (62%) have a youth policy. In 37 countries (19%), a review of the existing state youth policy is being carried out, or a draft concept of their own state youth policy is being prepared (ILO, 2013, p.14). Each country implementing a youth policy formulates its national youth policy by taking into account its level of socio-economic development, political structure, the number of young people, and other similar factors.

The youth of Azerbaijan play an active role in the socio-political, economic, cultural, international, and other spheres of the country. Young people are largely drawn into decision-making processes. After the collapse of the Soviet Union, post-Soviet youth work came to an end. The new youth policy began to be implemented gradually and in a difficult context. Like in any post-Soviet transition society, Azerbaijani youth have faced a number of problems (Pashayeva, 2017, p. 94).

The main goals, principles, directions, and organizational-legal foundations of the youth policy in the Republic of Azerbaijan were defined in the Law "On State Youth Policy," adopted in 2002, which consists of 3 chapters and 14 articles. The Law states that youth policy is a system of measures implemented by the state aimed at creating socio-political, socio-economic, organizational, and legal conditions and guarantees to ensure the comprehensive development of youth and their active participation in the life of society. In addition, the Law defines youth as persons between the ages of 14 and 29 (Azerbaijan Republic, 2002). According to the statistical compendium "Youth of Azerbaijan" published by the State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, 22.5% of the population consists of young people (Statistical Committee, 2025, p. 18).

One of the main directions of youth policy is undoubtedly the development of physical education and sports. A healthy lifestyle and physical fitness enable the involvement of highly capable and professional young people in production and serve as a factor influencing the country's economic development. The main means of achieving this is the development of sports. In modern civilized states, the development of sports is aligned with youth policy and subordinated to the general strategy. For this reason, in the Republic of Azerbaijan, this field is referred to as the "youth and sports policy" (Aslanli, 2023, p. 133).

In the book "Great Olympic Encyclopedia," the definition of sport is stated as follows: "Sport is an

activity organized on the basis of certain rules, consisting of the comparison of people's physical or intellectual abilities, as well as preparation for this activity and the interpersonal relations arising in the process of it".

The international publication "Sport Accord," which unites more than a hundred sports federations, offers the following definition: "Sport is a competitive element, without rules based on luck or chance; the elimination of unnecessary risks for the health and safety of participants and spectators, no intentional harm to living beings; no monopoly of a single manufacturer on the necessary equipment".

Methodology. The article is based on a qualitative approach, providing an in-depth analysis of existing trends in sports development within the context of youth policy. Various general scientific methods were employed, with particular emphasis on institutional and historical methods. In addition, the comparative analysis method was applied to evaluate the level of sports development across different periods and regions and to identify positive and negative trends. The systematic approach played a key role in examining all social, economic, legal, organizational, and cultural factors affecting sports development within a comprehensive framework.

The purpose of the research. The aim of this article is to analyze, from a political science perspective, the directions and prospects of sports development within the framework of youth and sports policy implemented in the Republic of Azerbaijan, while also identifying existing strengths and weaknesses and assessing the impact of youth and sports policy.

The Main Material.

In the first years following the declaration of independence, due to the country being in a state of war, power struggles, and economic crisis, no steps could be taken in the field of youth and sports policy. The development of youth and sports policy began precisely in 1993 with the return to power of the National Leader Heydar Aliyev. In Heydar Aliyev's multifaceted activities, increasing attention and care for the younger generation, determining the main principles of state policy related to youth, as well as the development of physical education and sports, were among the priority directions (Cafarov, 2009, p.364).

The main ways to ensure the development of sports in Azerbaijan are the formation of legal and regulatory support, the establishment of a material and technical base, the development of professional sports, and the mass promotion of physical education. Mass sports are part of sports aimed at the physical education and development of citizens, carried out through organized or independent activities, as well as participation in physical education events and mass sports events.

The main reason for keeping the development of sports at the center of attention in the modern stage is that sports are not limited to mere physical activity but have also become an integral part of international

relations. Participating in or hosting international sports competitions makes a significant contribution to the country's image abroad and to the promotion of its national values and culture. Since the early 21st century, the concept of "sports diplomacy" has emerged in political science, indicating that sports are now recognized not only as a socio-cultural phenomenon but also as an important component of state policy (Melissen, 2005).

One of the first legal acts adopted by Heydar Aliyev in the implementation of youth and sports policy was the decree on July 26, 1994, on the establishment of the Ministry of Youth and Sports. According to the decree, the main responsibilities of the Ministry of Youth and Sports were to coordinate the activities of various state bodies in the fields of work with children, adolescents, and youth, as well as to ensure the development of physical education and sports (Republic of Azerbaijan, 1994). By a presidential decree in 2001, the Ministry was renamed the Ministry of Youth, Sports, and Tourism, and since 2011, it has again been called the Ministry of Youth and Sports.

Another important legal act adopted on the initiative of Heydar Aliyev is the Decree of the President of the Republic of Azerbaijan "On the Establishment of the Sports Fund." According to the decree, an amount of 2 billion manats was allocated to the Sports Fund, excluding the President's Fund of the Republic of Azerbaijan (Azerbaijan Republic, 1995).

One of the important documents signed to establish the legal and normative framework for the development of physical education and sports is the Law of the Republic of Azerbaijan "On Physical Education and Sports" No. 417-IQ, dated December 23, 1997. This law defines the duties and authorities of state bodies and public organizations in strengthening the health of the population and in training high-level athletes. According to Article 1 of the Law, the development of physical education and sports in the Republic is one of the integral components of the state policy of the Republic of Azerbaijan (Quliyev, 2012).

In 2009, in accordance with contemporary requirements, this Law was revised and adopted by President Ilham Aliyev. The Law establishes the organizational-legal and socio-economic foundations of activities in the field of physical education and sports in the Republic of Azerbaijan, determines the main principles of state policy, regulates emerging relations in this field, and ensures everyone's right to engage in physical education and sports (Azerbaijan Republic, 2009).

The successful policy of the National Leader Heydar Aliyev gave impetus to the development of the Olympic movement in the country. In 1994, to become acquainted with the activities of the National Olympic Committee (NOC) and the level of development of the Olympic Movement in Azerbaijan, Juan Antonio Samaranch, the permanent President of the International Olympic Committee, M. Vaskes Ranya, President of the

Association of National Olympic Committees, and J. Rog, President of the European Olympic Committees, visited Baku. They were received by the permanent President of the Republic of Azerbaijan, the National Leader Heydar Aliyev. During the meeting, discussions were held on the real situation of the Olympic movement in Azerbaijan and its development prospects (Quliyev, 2004).

In general, during 1992–1997, the activities of the National Olympic Committee of Azerbaijan included the participation of European youth in the Olympic Days, the organization of the International Olympic Day run in Baku, and, most importantly, Azerbaijan's debut as an independent state in the Olympic Games in 1996. During this period, the role of the Head of State, Heydar Aliyev, in this historic event was invaluable.

At the next General Assembly of the National Olympic Committee, held on July 31, 1997, the new executive board of the committee was determined, Mr. Ilham Aliyev was elected as the President of the NOC, and the directions of the committee's activities were established. In 2002, the President of the country, Heydar Aliyev, signed a decree on the 10th anniversary of the Azerbaijan NOC. The decree emphasized the wide celebration of the NOC's 10th anniversary. Speaking on the occasion of the 10th anniversary of the Azerbaijan NOC, J. Rog, President of the International Olympic Committee, highly appreciated the NOC's activities, noting that the National Olympic Committee of Azerbaijan should serve as an example for other Olympic committees (Cafarov, 2009, p. 191).

In 1997, the material and technical condition of the Olympic Committee was very poor, and the number of sports facilities was limited; many of these facilities dated back to the Soviet era and had become unusable. The election of Ilham Aliyev as the head of the Olympic Committee marked the beginning of a new stage in the development of sports. In October 2000, the opening ceremony of the first Olympic complex in Baku was held. Today, 42 Olympic complexes operating in the country meet international sports standards, and the number of sports facilities continues to increase annually. In 2011, there were 9,491 sports facilities in the country, and by 2025 this figure had reached 12,290. As a result of these efforts, conditions have been created for the development of mass sports in the country (Statistical Committee, 2025, p. 115).

It is a well-known fact that engaging in sports has become an important focus in our country. Young people, children, and even the older generation prefer to participate in sports. This is largely due to the fact that the profession of an athlete has become a highly honorable occupation. On one hand, it reflects the patriotic education of the youth, and on the other hand, it results from the proper recognition and care provided to young athletes who achieve victories in international competitions organized by the National Olympic Committee.

On this basis, the Republic of Azerbaijan participated